

Комітет Верховної Ради України
з питань правоохоронної
діяльності

Рішення Комітету щодо
експертного висновку
до законопроекту № 13423

Згідно зі статтею 93 Регламенту Верховної Ради України, відповідно до предмета відання і за дорученням Голови Верховної Ради України, Комітет для підготовки експертного висновку щодо відповідності вимогам антикорупційного законодавства, розглянув проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо підтримки підприємств оборонно-промислового комплексу» (реєстр. № 13423), поданий народним депутатом України Арахамією Д.Г. та іншими народними депутатами України.

Відповідно до пояснювальної записки метою проекту Закону є надання додаткових гарантій для захисту підприємств оборонно-промислового комплексу в межах кримінального процесу шляхом запровадження особливостей кримінального провадження стосовно підприємств оборонно-промислового комплексу та їх службових осіб, визначення нової обставини, що виключає кримінальну протиправність діяння, вчиненого з метою виконання державних контрактів (договорів) з оборонних закупівель, а також запровадження мораторію на застосування заходів кримінально-правового характеру щодо підприємств оборонно-промислового комплексу.

У проекті Закону виявлено положення, що містять корупціогенні фактори та не відповідають антикорупційному законодавству.

По-перше, проект Закону пропонує фактичне звільнення від кримінальної відповідальності за будь-які кримінальні правопорушення (у тому числі, тяжкі та особливо тяжкі) службових осіб підприємств, що включені Міністерством оборони України до Переліку підприємств оборонно-промислового комплексу.

Так, новою статтею 43-2 Кримінального кодексу України пропонується, що діяння (дія або бездіяльність) вчинене службовими особами юридичних осіб, включених Міністерством оборони України до Переліку підприємств оборонно-промислового комплексу, під час виконання оборонного контракту не є кримінальним правопорушенням, якщо воно формально містить ознаки кримінального правопорушення, проте було спрямоване на належне виконання такого контракту, було необхідним для досягнення значної суспільно корисної мети, пов'язаної із укріпленням обороноздатності держави та її оборонного потенціалу, і не створило загрозу для життя інших людей або загрозу екологічної катастрофи.

Такі формулювання, як «спрямоване на належне виконання контракту», «досягнення значної суспільно корисної мети», «укріплення обороноздатності» мають оціночний характер, надають можливість їх довільного тлумачення та надають дискреційні повноваження під час кваліфікації діянь.

Запровадження такої норми створює умови для звільнення винних осіб від кримінальної відповідальності, зокрема за корупційні правопорушення, якщо їх протиправні діяння прямо не перешкоджали виконанню оборонного замовлення (наприклад, необґрунтоване завищення ціни; надання або отримання неправомірної вигоди за дії, пов'язані із виконанням оборонного контракту).

Крім того, зазначену норму пропонується поширювати на правопорушення проти власності, у сфері господарської діяльності, у сфері службової діяльності, що вчинені до моменту включення юридичної особи до зазначеного Переліку, якщо такі діяння формально пов'язані з виконанням оборонного замовлення в умовах воєнного стану (частина друга нової статті 43-2 Кримінального кодексу України).

Запропоноване фактично надає Міністерству оборони України дискреційні повноваження щодо формування зазначеного Переліку та можливість впливати на коло осіб, які можуть бути звільнені від кримінальної відповідальності.

По-друге, положення проекту Закону не відповідають антикорупційному законодавству, оскільки обмежують процесуальну незалежність Національного антикорупційного бюро України та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, водночас передбачаючи концентрацію процесуальних повноважень у руках Генерального прокурора.

Нова стаття 616-1 Кримінального процесуального кодексу України наділяє Генерального прокурора (особу, що виконує його обов'язки) надмірними, виключними та дискреційними повноваженнями у кримінальних провадженнях, що стосуються юридичних осіб, включених до Переліку підприємств оборонно-промислового комплексу, та їх службових осіб, а саме:

- 1) вносити до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) відомості, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення службовими особами таких підприємств;

- 2) погоджувати клопотання, зокрема, про дозвіл на затримання, обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою чи домашнього арешту,

відсторонення від посади, надання дозволу на тимчасовий доступ до речей і документів, про арешт майна, про проведення обшуку, про порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, застосування інших заходів, у т.ч. негласних слідчих (розшукових) дій;

3) погоджувати повідомлення про підозру службовій особі такого підприємства.

Запровадження таких положень нівелює процесуальну автономність Національного антикорупційного бюро України та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, зокрема, їхнє право на самостійне внесення відомостей до ЄРДР та ініціювання розслідувань. Також це створює надмірну концентрацію процесуального контролю з боку Генерального прокурора за здійсненням відповідних кримінальних проваджень, породжує ризик втручання в перебіг слідства і потенційну можливість блокування окремих проваджень, зокрема у справах про корупційні злочини, вчинені високопосадовцями.

Аналогічні зауваження до проекту Закону також висловлює Національне антикорупційне бюро України (лист від 11 липня 2025 року № 02-002/20413) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (лист від 11 липня 2025 року № 04-4140ВИХ-25).

Керуючись положеннями пункту 3 частини першої статті 16 Закону України «Про комітети Верховної Ради України», частини першої статті 93 Регламенту Верховної Ради України, Комітет на своєму засіданні 14 липня 2025 року (протокол № 189) дійшов висновку та прийняв рішення, що проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо підтримки підприємств оборонно-промислового комплексу» (реєстр. № 13423) **не відповідає вимогам антикорупційного законодавства.**

Голова Комітету

Анастасія РАДІНА

